

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВИ І ПРАВА ІМЕНІ В.М. КОРЕЦЬКОГО
НАН УКРАЇНИ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

Інституту держави і права

імені В.М. Корецького НАН України

2023 року, протокол № 1

Голова Вченої ради, академік НАПрН України

О.В. Скрипнюк

ПРОГРАМА

ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ ПІДГОТОВКИ

ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ

СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ (PhD)

ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 052 – ПОЛІТОЛОГІЯ

Київ – 2023

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму додаткового вступного випробування розроблено для вступників, які вступають до аспірантури Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України з іншої галузі знань (спеціальності), ніж та, яка зазначена в їх дипломі магістра (спеціаліста).

Вступник до аспірантури повинен продемонструвати достатній рівень теоретичних знань, умінь, навичок та інших компетентностей з дисципліни «Політологія» для успішного оволодіння освітньо-науковою програмою підготовки здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії зі спеціальності 052 «Політологія».

Додаткове вступне випробування передує вступним іспитам зі спеціальності та іноземної мови. Додатковий вступний іспит проводиться в усній формі за екзаменаційними білетами, кожний з яких складається з 2-х питань.

Оцінювання додаткового вступного випробування відбувається за двобальною шкалою: «зараховано»/ «не зараховано». У тому випадку, коли за додаткове вступне випробування вступник отримав оцінку «не зараховано», він не допускається до наступного вступного випробування і позбавляється права брати участь у конкурсі.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ПІДГОТОВКИ ДО ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ ПОЛІТОЛОГІЯ

Тема 1. Становлення політичної науки.

Політологічні дослідження як окремих напрям наукового аналізу (Н. Макіавеллі). Значення праці Г. Моски «Елементи політичної науки» (1896 р.) для становлення політичної науки. Міжнародний колоквиум, організований ЮНЕСКО у Парижі в 1948 році.

Тема 2. Політична теорія та її функції.

Поняття «політична теорія». Дескриптивна, пояснююча, прогностична, інструментальна, ідеологічна функції політичної теорії.

Тема 3. Теоретичні засади дослідження політики.

Поняття «теорія», «концепція», «модель». Розуміння «парадигми» в соціально-гуманітарних науках.

Тема 4. Особливості наукового осмислення поняття «політика».

Сутність комунікативного, директивного, функціонального, інституціонального, процесуального, нормативного, технологічного підходів до розуміння політики.

Тема 5. Сучасні підходи і методи дослідження політики.

Системний, структурно-функціональний, антропологічний, психологічний, соціологічний, порівняльний, біхевіористський, постбіхевіористський, неоінституційний підходи і методи політичної науки. Політичний аналіз і прогнозування. Синергетика як міждисциплінарний напрям наукових досліджень.

Тема 6. Властивості політики

Політика як універсальне, багатомірне соціальне явище. Основні властивості політики – інклюзивність, реалізація у формі співучасті, поєднання свідомих і стихійних форм поведінки, раціонального та ірраціонального, функціональність і дисфункції.

Тема 7. Структура політики

Політичне життя. Політичні відносини. Політична діяльність. Політична свідомість. Політична організація суспільства.

Тема 8. Суб'єкти політики

Поняття «суб'єкти політики» і «актори політики». Соціальні, інституціональні та функціональні суб'єкти політики. Мотиви суб'єктів політики – компенсаційні, корисливі, безкорисливі.

Тема 9. Функції політики.

Ідеологічна, нормативно-регулятивна, комунікативна, інтегративна, виховна, пізнавально-прогностична функції.

Тема 10. Взаємозв'язок політики з іншими суспільними сферами.

Співвідношення моралі та політики. Значення загальної культури суспільства при формуванні політики. Спільна мета, функції та завдання політики і права. Взаємовплив політики і економіки. Зв'язок політики і релігії.

Тема 11. Політика і право

Право як форма реалізації політики. Політика як об'єкт правового регулювання. Співвідношення політики і права. Функції політики і права.

Тема 12. Державна політика

Державна політика як окрема сфера наукового дослідження. Науково-методичні та організаційно-правові засади формування та функціонування державної політики. Державно-політичні рішення як основа здійснення державної політики.

Тема 13. Види державної політики.

Внутрішня і зовнішня політика. Соціальна, економічна, культурна, інформаційна, етнонаціональна, воєнна політика держави.

Тема 14. Правова політика

Сутність та особливості правової політики. Суб'єкти правової політики. Концепція правової політики: основні складові.

Тема 15. Професія політолога.

Сутність професії політолога. Види діяльності політолога. Роль політологів у реформуванні політико-правової системи.

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Питання, розроблені на основі даної програми, мають на меті комплексну перевірку теоретичної і практичної підготовки здобувачів до реалізації дослідження з обраної спеціальності.

ПОЛІТОЛОГІЯ

1. Запровадження терміна «політична наука» і визначення її предмету.
2. Етапи становлення політичної науки.
3. Сутність та основні функції теорії політики.
4. Інституціональний підхід до розуміння політики.
5. Сутність технологічного підходу до розуміння політики.

6. Принципи порівняльного дослідження.
7. Причини виникнення нових парадигм.
8. «Постбіхевіористська революція».
9. Відмінність інституціоналізму від неоінституціоналізму.
10. Значення політичної свідомості у становленні політичного режиму.
11. Структурні елементи політики.
12. Сучасні теорії демократії.
13. Суб'єкти політики в демократичній державі.
14. Роль політичних партій у формуванні громадянського суспільства.
15. Сутність та основні функції політичної опозиції.
16. Функції політики в поліетнічних, двомовних і багатомовних суспільствах.
17. Причини стихійних форм поведінки в політиці.
18. Моральні і аморальні вчинки українських політиків.
19. Спільні цілі політики і права.
20. Характерні риси взаємодії політики й економіки в Україні.
21. Роль церкви у врегулюванні політичних конфліктів.
22. Особливості визначення поняття «державна політика».
23. Публічна політика та її особливості в Україні.
24. Інформаційна політика України в умовах воєнного стану.
25. Принципи формування правової політики.
26. Особливості етнонаціональної політики України.
27. Гібридна війна: поняття та особливості її застосування Російською Федерацією проти України.
28. Політична стратегія України в умовах широкомасштабної війни.
29. Сутність та види діяльності політолога.
30. Євроінтеграційна політика України на сучасному етапі.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Горбатенко В. Футурологія і політика: монографія. Київ: Академвидав, 2019. 288 с.
2. Історія політичної думки: підручник: у 2-х т. / Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, І. Ю. Вільчинська та ін.; за заг. ред. Н. М. Хоми. 2-е вид., перероб. і доп. Львів: «Новий Світ–2000», 2017. Т.1.: Від зародження до початку ХХ ст. 404 с.
3. Історія політичної думки: підручник: у 2-х т. / Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, І. Ю. Вільчинська та ін.; за заг. ред. Н. М. Хоми. 2-е вид., перероб. і доп. Львів: «Новий Світ–2000», 2017. Т.2.: ХХ – початок ХХІ ст. 598 с.
4. Історія політичної думки України: підручник / І. Вдовичин, І. Вільчинська, Є. Перегуда та ін.; за заг. ред. Н. М. Хоми; Львів: Новий Світ–2000, 2017. 632 с.
5. Кресіна І.О. До питання про предметне поле і методологічні засади правової політології. *Правова держава*. 2020. Вип. 31. С. 435–445.

6. Кукуруз О. В. Взаємодія політики і права у процесі суспільної трансформації в Україні та Республіці Польща. Київ: Видавництво «ФОР-Подолін І.В.», 2020. 368 с.
7. Кукуруз О. В. Політична опозиція в Україні та Польщі: порівняльний аналіз: монографія. Київ: Наукова думка, 2010. 200 с.
8. Мироненко О. М., Горбатенко В. П. Історія вчень про державу і право: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 456 с.
9. Політика, право і влада в світлі правової політології: монографія / кол. авт.: за ред. І. О. Кресіної. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, Талком, 2022. 370 с.
10. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник у 2 т. / Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.; за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів: Вид-во «Новий Світ-2000», 2016. Т. 1. 516 с.
11. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник : у 2-х т. / Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.; за заг. ред. Н. М. Хоми. Львів: «Новий Світ-2000», 2017. Т. 2. 535 с.
12. Політична наука в Україні. 1991–2016: у 2 т. Т.1. Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса; редкол.: чл.-кор. НАН України О. Рафальський (голова), д-р політ. наук М. Кармазіна, д-р іст. наук О. Майборода; автор передм. О. Рафальський; відп. ред. і упоряд. М. Кармазіна. Київ: Парлам. вид-во, 2016. 656 с.
13. Політична наука в Україні. 1991–2016: у 2 т. Т.2. Теоретико-методологічні засади і концептуальні підсумки вітчизняних досліджень / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І. Ф. Кураса; редкол.: чл.-кор. НАН України О. Рафальський (голова), д-р політ. наук М. Кармазіна, д-р іст. наук О. Майборода; відп. ред. і упоряд. О. Майборода. Київ: Парлам. вид-во, 2016. 704 с.
14. Політична наука: методи досліджень: підручник / О. А. Габріелян та ін.; за ред. О. А. Габріеляна. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 320 с.
15. Політологічний енциклопедичний словник / упорядник В. П. Горбатенко; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. 2-е вид., доп. і перероб. Київ: Генеза, 2004. 736 с.
16. Політологія: навчальний енциклопедичний словник-довідник для студентів ВНЗ I–IV рівнів акредитації / Денисенко В. М. та ін.; за наук. ред. д-ра політ. Наук Н. М. Хоми. 2-ге видання, стереотипне. Львів: «Новий Світ – 2000», 2015.
17. Правова політологія: академічний курс / Кресіна І. О., Горбатенко В. П., Коваленко А. А., Стойко О. М., Явір В. А., Батанова Н. М., Кукуруз О. В., Тарасюк В. М., Хома М. Д. / за ред. І. О. Кресіної. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України. 2020. 480 с.
18. Правова політологія: проблеми концептуалізації та інституціоналізації: монографія / за ред. І. О. Кресіної. Київ: Ін-т держави і

права імені В. М. Корецького НАН України, 2019. 288 с.

19. Прикладна політологія: навч. посіб. / за ред. В. П. Горбатенка. Київ: ВЦ «Академія», 2008. 472 с. (Серія «Альма-матер»).

20. Стойко О. М. Трансформація політичних інститутів у сучасних перехідних суспільствах: монографія. Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2016. 416 с.

21. Сучасна політична лексика: енциклопед. словник-довідник / І. Я. Вдовичин, Л. Я. Угрин, Г. В. Шипунов та ін.; за наук. ред. Хоми Н. М. Львів: «Новий Світ-2000», 2015. 396 с.

22. Тертичка В. В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні / Тертичка В. В. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. 750 с.

23. Українська правнича енциклопедія / За заг. ред. В. М. Тертишника, Л. Р. Наливайко, А. Є. Фоменко, В. В. Ченцова. Київ: Алерта, 2023. 768 с.

24. Явір В.А. Етнополітична інтеграція та дезінтеграція у сучасному світі: політико-правовий концепт: монографія. Київ: Логос, 2018. 468 с.

25. Якубова Л. Рашизм: Звір з безодні / Інститут історії України НАН України. Київ: ВД «Академперіодика», 2023. 318 с.